

KONFERENSIYALAR COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

**IV RESPUBLIKA ILMIY-
AMALIY KONFERENSIYASI**

**YANGI DAVR ILM-
FANI: INSON UCHUN
INNOVATSION G'OYA
VA YECHIMLAR**

FEVRAL, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:

<https://konferensiyalar.com>

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

**IV RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
KONFERENSIYASI MATERIALLARI**

2026-yil, fevral

TOSHKENT-2026

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 4-son (fevral, 2026-yil).– 90 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 24-fevral

Mas'ul muharrir:

Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya

Mazkur to'plamda "Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar" mavzusidagi IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta'lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o'rin olgan bo'lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag'ishlangan.

Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta'lim o'qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo'llanma bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.

© Scienceproblems team, 2026-yil

© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

MUNDARIJA

QISHLOQ XO'JALIGI FANLARI

Turayev Ruhiddin, Safayev Sanjarbek

YER TUZISH LOYIHALARINI YURITISHDA YERLARNI BOSHQA YER TOIFALARIGA O'TKAZILADIGAN YERLARDAN SAMARALI FOYDALANISH	5-9
--	-----

TARIX FANLARI

Omonova Sarvinoz, Baratova Gulzoda

ABU ALI IBN SINO –ILM FAN OSMONINING YULDUZ	10-13
---	-------

Muminov Azizbek

ILMIY TADQIQOT HAMDA GEOSIYOSIY MANFAATLAR O'RTASIDA: TURKISTONDAGI XORIJIY ILMIY EKSPEDITSİYALAR VA MUSTAMLAKACHILIK JARAYONLARI	14-17
---	-------

Darmenov Rustem

HIND-ERON DINIY AN'ANALARI KONTEKSTIDA CHIRIKRABOT MADANIYATINING DAFN MAROSIMI	18-19
---	-------

IQTISODIYOT FANLARI

Xushvaqto'v Jasur

O'ZBEKISTONDA KO'CHMAS MULK OBYEKTLARINI OMMAVIY BAHOLASH VA PROGNOZLASH MUAMMOLARI	20-25
---	-------

FILOLOGIYA FANLARI

Madiraimova Moxlaroyim

CONSONANT CLUSTERS IN ENGLISH AND THEIR ABSENCE IN UZBEK: CHALLENGES FOR LEARNERS	26-30
---	-------

Xaitbayeva Moxira

COMPARATIVE STUDY OF WORD ORDER IN UZBEK AND ENGLISH SPEECH STRUCTURE	31-34
---	-------

YURIDIK FANLAR

Мухиддинова Эльзода

НЕДОПУСТИМЫЕ ДОКАЗАТЕЛЬСТВА В СТАДИИ ДОЗНАНИЯ: ПРОБЛЕМЫ И ИХ ОСМЫСЛЕНИЕ	35-38
---	-------

PEDAGOGIKA FANLARI

Ganiyev Elyorbek

HUQUQIY KOMPETENTLIKNI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	39-44
---	-------

Xabibullayev Alimardon

RIVOJLANGAN DAVLATLARDA QO'SHMA TA'LIM DASTURLARINING PEDAGOGIK SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI	45-50
--	-------

Abdullayeva Asila

FALSAFIY KONSEPTLARNI O'ZBEKISTON TARIXINING PEDAGOGIK MATERIALLARI BILAN UYG'UNLASHTIRISH	51-56
--	-------

G'ofurova Barnoxon

OLIY TA'LIM JARAYONIDA TALABALARNING KONSEPTUAL FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMNING LOYIHASI	57-59
---	-------

Yuldasheva Maftuna

O'QITUVCHILARNING KORREKTSION FAOLIYATINI REJALASHTIRISH VA BAHOLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH	60-65
--	-------

<i>Samandarova Nargiza</i> IQTISODCHI MUTAXASSIS TAYYORLASHDA TIL VA KASBIY FANLAR INTEGRATSIYASI MASALALARI	66-69
<i>Raxmanova Nigora</i> SHARQ UYG'ONISH PEDAGOGIKASINI ZAMONAVIY TA'LIM SIYOSATI VA STRATEGIYASIGA INTEGRATSIYA QILISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	70-75
<i>Kamolov Baxtiyor</i> EKOLOGIK TA'LIM VA TARBIYA ASOSIDA TALABALARIDA EKOTURISTIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARI	76-82
<i>Mavlonova Dildora</i> INGLIZ TILI DARSLARIDA TANQIDIY FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK TAMOYILLARI: TEXNOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA ILMIY-METODOLOGIK TAHLIL	83-85
<i>Tojiboyeva Shohistaxon</i> AXBOROT MUHITIDA BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARI UCHUN TANQIDIY FIKRNI SHAKLLANTIRUVCHI ENG SAMARALI INTERFAOL METODLAR	86-89

HIND-ERON DINIY AN'ANALARI KONTEKSTIDA CHIRIKRABOT MADANIYATINING DAFN MAROSIMI

Darmenov Rustem Turarbekovich

“Bozok” davlat tarixiy-madaniy muzey-qo'riqxonasi

Milliy muzeyi katta ilmiy xodimi

E-mail: darmenov_rustem@mail.ru

Tel: +7 777 65613 44

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5226-1291>

Astana, Qozog'iston

Annotatsiya. Ushbu maqolada Chirikrabort madaniyatining (miloddan avvalgi IV–II asrlar) dafn marosimlari hind-eron diniy an'analari nuqtayi nazaridan ko'rib chiqiladi. Arxeologik materiallar, “Avesto” va “Rigveda” matnlari asosida dafn inshootlari – daxmalar hamda yerdan ko'tarma xom g'ishtli maqbaralarning semantikasi tahlil qilinadi. Miloddan avvalgi IV–III asrlarda O'rta Osiyoning o'troq dehqonchilik aholisi bilan aloqalar natijasida marosimlarning krematsiyadan jasadni ochiq joyga qo'yishgacha bo'lgan evolyutsiyasi kuzatib boriladi. Dafn amaliyotlarida bronza davridan so'nggi sak davrigacha bo'lgan madaniy davomiylik aniqlangan. Chirikrabort aholisi O'rta Osiyodagi zardushtiylik diniy-marosimiy an'alarining keng doirasiga kirgan, degan xulosaga kelinadi.

Kalit so'zlar: Chirikrabort, saklar, daxma, zardushtiylik, Avesto, dafn marosimi, Priaralye, arxeologiya.

FUNERARY PRACTICES OF THE CHIRIKRABAT CULTURE WITHIN INDO-IRANIAN RELIGIOUS TRADITIONS

Darmenov Rustem

Senior Researcher State Historical and Cultural Museum-Reserve “Bozok”,

Annotation. The article examines the funerary rites of the Chirikrabort culture (4th–2nd centuries BC) within the context of Indo-Iranian religious traditions. Drawing on archaeological evidence and the texts of the Avesta and the Rigveda, it analyses the semantics of funerary structures, including dakhmas and above-ground mud-brick mausoleums. The study traces the evolution of ritual practices from cremation to excarnation, a shift conditioned by contacts with the settled agricultural populations of Central Asia in the 4th–3rd centuries BC. Cultural continuity in funerary practices from the Bronze Age to the Late Saka period is identified. It concludes that the Chirikrabort population formed part of the broader sphere of Zoroastrian religious and cultic traditions of Central Asia.

Key words: Chirikrabort, Sakas, dakhma, Zoroastrianism, Avesta, funerary rites, Aral region.

DOI: <https://doi.org/10.47390/ydif-y2026v2i4/n04>

Miloddan avvalgi II mingyillik oxiri – I mingyillik o'rtalarida Sharqiy Orolbo'yi hududida moddiy madaniyatda tub o'zgarishlar kuzatiladi. Qadimgi Sirdaryoning Inkardaryo va Janadaryo irmoqlari atrofida irrigatsiya tizimiga ega proto-shahar markazlari shakllandi. Shu hududda bronza davriga oid Tagisken maqbaralari hamda keyinchalik sak va Chirikrabort madaniyatiga mansub nekropollar aniqlangan. Dafn marosimlaridagi izchillik ming yillik davomida saqlanib qolganligi madaniy merosni an'anaviy tipologik usullar bilan ajratishni murakkablashtiradi.

Orolbo'yi chorvador qabilalarining ijtimoiy-iqtisodiy tuzilmasini ilk bor tizimli ravishda S.P. Tolstov o'rgangan. U mazkur jamiyatni patriarxal-urug'chilik an'analari ustun bo'lgan

quldorlik tuzumi sifatida tavsiflaydi [6; 200–204-b.]. Xorazm sivilizatsiyasi ta'sirida quyi Sirdaryo hududida sak qabilalarining ilk siyosiy birlashmalari shakllangan va Chirikrabat markaz sifatida ajralib chiqqan.

Chirikrabat nekropollaridagi asosiy xususiyat — mayitning bevosita tuproq bilan aloqaga kirmasligi. Bu holat zardushtiylikning “toza unsurlarni saqlash” tamoyiliga mos keladi. M. Boyce ta'kidlaganidek, zardushtiylikda yer, suv va olovni mayit bilan ifloslantirish qat'iy man etilgan [1; 23–24-b.]. Shu bois mayitni daxma tipidagi inshootlarda saqlash amaliyoti shakllangan.

“Daxma” atamasi “Avesto” matnlarida turlicha talqin qilinadi. V.Yu. Kryukova “Vendidod”da daxma umumiy ma'noda mayit joylashtiriladigan makon sifatida qo'llanganini qayd etadi [4; 215-b.]. Bu tushuncha Chirikrabat hududidagi yer usti xom g'ishtli maqbaralar bilan qiyoslanishi mumkin.

Balandi-2, Babish-mulla-2 va Chirik-rabatdagi dumaloq inshoot konstruktiv jihatdan yopiq, biroq yuqori qismi ochiq bo'lgan. Bu quyosh nuri va qushlarning kirishiga imkon bergan. Dastlab S.P. Tolstov krematsiya marosimi mayitni ochiq holda saqlashdan keyin paydo bo'lgan deb hisoblagan [6; 201-b.]. Ammo keyingi tadqiqotlar aksincha, krematsiya ancha erta davrga mansub ekanini ko'rsatdi.

B.I. Vaynberg mayitni ochiq holda qoldirish marosimining keng tarqalishini IV–III asrlarda Janubiy Markaziy Osiyo bilan aloqalar kuchayishi bilan izohlaydi [3; 180-b.]. L.A. Lelekov esa “Avesto” matnlarining kodifikatsiyasi ancha kech bosqichda amalga oshirilganini, undagi mifologik geografiya real tarixiy jarayonlar bilan uyg'unlashganini ta'kidlaydi [5; 155-b.].

R.X. Suleymanov yozma manbalarga tayangan holda Baqtriyada mayitlarni maxsus binolarda saqlash amaliyoti mavjud bo'lganini qayd etadi [7; 241-b.]. Bu esa diniy amaliyotlarning mintaqaviy tarqalganini ko'rsatadi.

Xorazm hududida IV asrga oid ossuariyli dafnlarning qayd etilishi ham diniy uzviylikni tasdiqlaydi [2; 21-b.]. Shu tariqa, Chirikrabat aholisi diniy e'tiqodlari Janubiy Markaziy Osiyo bilan yaqin bog'liq bo'lgan.

Xulosa qilib aytganda, Chirikrabat madaniyatining dafn marosimlari bronza davridan kech sak davrigacha uzluksiz diniy-madaniy an'anani aks ettiradi. Krematsiyadan mayitni ochiq holda saqlash marosimiga o'tish mintaqaviy diniy aloqalar va siyosiy jarayonlar bilan bog'liq bo'lgan. Bu jarayon Priaralye hududining Markaziy Osiyodagi zardushtiylik madaniy makoniga kirganini ko'rsatadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Boyce M. Zoroastrians: Their Religious Beliefs and Practices. London, 2003.
2. Vaynberg B.I. Izuchenie pamyatnikov levoberezhnogo Khorezma. Moskva, 1991.
3. Vaynberg B.I. Etnogeografiya Turana v drevnosti. Moskva, 1999.
4. Kryukova V.Yu. Smert i pokhoronnyy obryad v zoroastrizme. Sankt-Peterburg, 1997.
5. Lelekov L.A. Avesta v sovremennoy nauke. Moskva, 1992.
6. Tolstov S.P. Po drevnim delтам Oksa i Yaksarta. Moskva, 1962.
7. Suleymanov R.X. Drevniy Nakhshab. Samarqand–Toshkent, 2000.

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G'OYA VA YECHIMLAR

IV RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI

2026-yil, fevral

Mas'ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g'oya va yechimlar.
IV Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami.
2-jild, 4-son (fevral, 2026-yil). – 90 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda
C-5669862 son bilan rasman davlat ro'yaxatidan o'tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: <https://konferensiyalar.com>

Konferensiya tashkilotchisi: "Scienceproblems Team" MChJ

Konferensiya o'tkazilgan sana: 2026-yil, 24-fevral

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.